

An Coigreach le Iain Mac a' Ghobhainn

Cha robh nì ri fhaicinn ach aon taigh air a' mhòintich. "Direach mar..." Chaisg e an smuain. Cha robh e idir dìreach mar chleachd e bhith, b' fhada bha e uaithe. Chan eil nì air an talamh nach atharraich co-dhiù an inntinn an fhir-choimhid, agus shaoil e gun robh an taigh na bu lugha na 'n dealbh a ghiùlain e na inntinn agus, an dòigh àraidh, na b' fhaide air falbh, mar gum biodh e ann an adhar leis fhèin. Air dha tighinn na bu dlùithe, chunnaic e cuideachd gun robh post no dhà nan laighe air an talamh, agus smaoinich e: "A' ghaoth." Bha an lios bheag air a leigeil bàs, 's dh' aithneachadh duine nach deach an doras a pheantadh o chionn iomadh bliadhna. B' e dath grànda donn a bh' air, 's e air a bhriseadh an siud 's an seo. Cha robh fiù aon chearc ri faicinn: airson caora, cha bhiodh sùil ri sin (oir cha robh caoraich aca). Bha am fear timcheall an taighe fann agus tioram. Chanadh tu gun robh tinneas air choireigin air tuiteam air an àit, a' losgadh air falbh gach nì beò a bha faisg air. Bha an talamh a' deoghal an t-solais mu dheireadh às an adhar. Dh' fhairich e fallas air a làmhnan 's

leig e sìos am bogsa a bha na làmh dheis. Mhòthaich e airson a' chiad uair mar a bha anail a' tighinn 's a' falbh 's cho tioram 's a bha a theanga. Anns a' mhionaid sin theab e tilleadh 's an saoghal farsaing a thoirt air. Cha robh e ga fhaighinn fhèin aig an taigh. Cha robh an talamh ceart, dàimheil fo chasan. Bha cuimhn' aige air an latha a ruitheadh e a-steach don taigh ud gun smaoineachadh, ach a' toirt sùil air a-nis, 's ann bha e mar am bogsa a bha e a' giùlan. Mu dheireadh, ghnog e air an doras.

"Nach iongantach nach do sgrìobh i," ars esan ris fhèin. Chuimhnich e a-rithist nach robh e air facal fhaighinn bhuaipe o chionn dà bhliadhna. Stad an smuain gu grad! "Dè bu choireach gun do ghnog mi?" ars esan ris fhèin, "mar gum b' ann a' tadhal choigreach a bhithinn?"

Ach dìreach air dha a bhith a' dol a dh' fhosgladh an dorais, chual' e ceum slaodach a' tighinn thuige. Rinn am fiodh dìosgail 's chunnaic e, mu choinneamh, seann chailleach timcheall air trì fichead 's a deich.

"Cò sibh?" ars ise.

Nach i bha aost! Bha 'n aonranachd air a h-aodann a chruadhachadh mar nach gabhadh na cnàmhan gluasad. Bha seana bheannag dhubh air a ceann, 's bha stocainnean a' tuiteam mu casan. Fhad 's a bha i a' còmhradh ris, bha i a' sealltainn tarsainn air a ghualainn mar gum biodh i a' toirt an aire do rudeigin eile.

"S mise...Ruairidh," ars esan. ('Eil fhios carson a dh'inns e a' bhreug?)

"Ruairidh," ars esan. Ruairidh... (ciamar a chanadh e e?) "Ruairidh Stiùbhart".

Cha robh i a' tuigsinn dè bha e ag ràdh. Dh'aithnicheadh tu gun robh i a' smaoineachadh, "Am bu chòir fios a bhith agam cò bha seo?" Cha bhiodh mòran ga tadhal, bha sin soilleir. Nach e e fhèin a dh'atharraich nuair nach aithneachadh i e. Ach carson a dh'inns e a' bhreug?)

"Gabhaibh mo leisgeul, " ars ise, "ach..."

"Tha mi air a thighinn à Canada, "ars esan, "s dh'aithnichinn ur mac. Thàinig mi a shealltainn oirbh airson ..." (Bho bhreug gu breug. An e ciont a bh' air?) "Tha mi às an ath bhaile. Dh'aithneachadh mo mhàthair sibh." Bha i a' feuchainn ri cothachadh ri seo.

"Ruairidh Stiùbhart?" ars ise. "Thigibh a-steach, thigibh a-steach, " is dh' fhosgail i an doras.

Lean e i a-steach. Bha an taigh glè dhorch. Cha mhòr nach do thuit e air ciste a bha làimh ris an doras, ach mhothaich e nach robh an dorchadas a' cur maille sam bith oirrese.

"Chan eil i air tuiteam bhuaithe cho mòr 's a bha dùil agam."

Anns an dorchadas, las i lampa. Dh'èirich an seòmar à dorchadas. Cha robh nì air atharrachadh. Bha leabaidh anns an oisean mar a b' àbhaist 's bha sgàthan mòr farsaing air a' bhalla. Chunnaic e nach robh fiù prìne no cìr faisg air an sgàthan 's chuir seo iongantais air. Bha am preas ann cuideachd le soithichean a' sreap gu mullach an taighe. Cha robh an teine air a chur thuige.

"Nì mi balgam teatha dhuibh," ars ise. "Tha mi duilich nach eil teine air. Tha mi a' creidsinn gu bheil an taigh bun os cionn. Dh'fhàg i an seòmar ag ràdh, "Tha mi a' dol a dh' iarraidh dhà no trì fhàdan." Bu mhath a dh' aithneachadh e an dearbh sheòmar. An ceann greis thàinig i a-steach le ultach fhàdan. "Lasaidh mi fhìn an teine dhuibh," ars esan.

"Nam biodh sibh cho math," fhreagair ise. Thug e an t-ultach bhuaipe.

"Chan urrainn dhomh a bhith a' cur teine air," ars ise, "ach glè ainneamh. Chan àbhaist teine a bhith agam tron t-samhradh idir ach feumaidh mi e tron gheamhradh. Chan eil fhios agam an tug sibh an aire, ach tha mi dall." Thuit dhà no trì fhàdan às a làmhan.

"Dall?"

"Seadh," ars ise. "Tha e glè dhuilich aig amannan. Tha mi a' creidsinn gum bi Alasdair den làn bheachd gun do chaill mi cuimhne air seach nach robh mi a' sgrìobhadh. Dh'fhàg sibh gu math e?"

"Dh'fhàg," ars esan, "glè mhath."

"Eil dùil aige tilleadh idir?" ars ise. Chunnaic e na h-òrdagan a' bualadh air a' chathair aon an dèidh aoin. "Ach ma tha e toilichte, sin a h-uile nì. Na innsibh dha mu mo dheidhinn-sa idir." "Eil maidean agaibh airson an teine?"

"Tha iad anns a' bhogsa sin. An d' fhuair sibh iad? Bhris e maide le cruaidh-bhriseadh. "Chan eil fhios aige gu bheil mi dall idir. Chan eil ach dà bliadhna o chaidh mi mar seo ach bidh e a' cur airgead thugam a h-uile mìos." Esan nach do chuir sgillinn thuice airson còig bliadhna!

"Tha còig bliadhna deug o dh' fhalbh e, " ars ise. "Bha athair beò aig an àm sin ach bhàsaich e o chionn trì bliadhna deug. Cha robh againn ach Alasdair. Dh' fhalbh e oirnn ann an soitheach nuair a bha e seachd bliadhna deug. Cait na choinnich sibhse ris?"

"Bha sinn aig an aon obair. " Fear a bha diomhain o chionn cha mhòr dà bliadhna!

"Chan eil dith air?"

"Chan eil." Cha tuit i 'n còrr airson greiseag.

"Am bi feadhainn a' tighinn a shealltainn oirbh?"

"Bithidh," ars ise, "bithidh. Bidh Catriona... 's bean lain is bidh," ars ise, "gu leòr."

Bhris e maide eile.

"Tha cuimhn' agam fhathast, " ars ise, "an oidhche a thàinig iad a dh'innse dhuinn gun robh Alasdair air falbh. Theab mi dhol às mo thoinisg. Bha mi air mo leabaidh airson trì seachdainean. Cha do thuig mi ceart gun do dh'fhalbh e gu fada 'n dèidh sin."

"Dè thug air falbh e?"

"Ò, cò aig tha fios? Bha mi a' smaoinichadh gur e... Ach cò aig tha fios? Tha iomadh smuain an inntinn balaich. B' e seòladair a bha na athair fad a bheatha 's thuir e nach fhosgladh e 'n doras dha fhad 's a bhiodh e beò. Bha sin àraid, nach robh? Ach 's math dh'fhaodte gum feumadh e falbh. 'Eil obair ghlan aige an sin?"

"Tha," fhreagair e.

"Cha robh dùil agam gun soirbhicheadh leis cho math, " ars ise. "S iomadh uair a bha eagal orm air a shon. Bha e cho luaisgeanach. Tha cuimh' agam, " ars ise, "s mi anns a' bhaile mhòr aon uair. Chunnaic e each fiodha ann an uinneag bùtha 's thòisich e ga iarraidh. Rànail! Cha chuala tu leithid. 'S a' breabail a chasan air an rathad! Ach fhuair e e mu dheireadh, cha b' ann uamsa na bu mhotha ach bho fhear a bha a' dol seachad air an t-sràid. Cheannaich e dha e. Smaoinich thusa. Ò, bha e droch nàdarrach! Ach uairean eile cha leagadh an t-ìm na bheul. Bidh mi a' cuimhneachadh air na nithean sin glè thrice. Bu chaomh leam gun sgrìobhadh e. Dh'fhaodainn a ràdh gun do ghoirtich mi m' òrdag 's gur e sin bu choireach nach robh mi a' sgrìobhadh. Ach dh'fheumadh cuideigin eile an litir a leughadh dhomh."

Bha an teine a-nis a' gabhail.

"Ma dh'innseas sibh càit a bheil an coire, nì mi fhìin an teatha," ars esan.

"Nach sibh a tha coibhneil. Tha e air cùl a' bhalla. Cha do leig mi dhaibh an solas ùr a chur a-steach 's feumaidh sibh an aire a thoirt oirbh fhèin. Tha mise ro aost tuilleadh airson a bhith ag ionnsachadh mu shòlas ùr 's na gnothaichean sin... Chleachd Alasdair a bhith a' dèanamh teatha cuideachd. Ach tha mi a' creidsinn nach bi agaibh ach cofaidh ann an Canada."

Fhuair e na cupannan (an aon fheadhainn) geal is srianag ghorm timcheall orra. Chuir e dà chupan air a' bhòrd ri taobh na lampa. Thog e aon aca 's chuir e faisg oirre e ach thug e air ais e a-rithist nuair a chuimhnich e nach fhaiceadh i e. Lion e an coire 's chuir e na chrochadh air an t-slabhraidh e. Bha an teine a' deàrrsadh a-nis 's dh'fhairich e e fhèin aig an taigh. Bha mhàthair na suidhe air cathair àrd ris a' bhòrd 's a làmhan na h-uchd. Smaoinich e mar a bha i gun fhasgadh a' falbh am measg fhaileasan. Dh'fhàg e fhèin 's thill e gun nì airson a thurais. Luaisgeanach! Ò, abair gun robh e luaisgeanach! Ach carson a dh'fhalbh e? Cha mhòr gun robh cuimhn' aige air an adhbhar.

An e gun robh a chompanaich a' falbh? An e nach robh aige mu a phàrantan? Smaoinich e mar a bhiodh athair a' sadail smugaid cha mhòr ceithir slat uaithe 's e na sheasamh aig an doras leis a' phiob ghoirid dhuibh na bheul. Smaoinich e mar a theireadh a mhàthair, "Cuimhnich a-nis, na bi fada, " 's a' chais a bhiodh am facal a' cur air. Chuimhnich e mar a dh'èigh i ris aon oidhche ('s e air a thighinn bho dhanas, 's an saoghal a' cur car a' mhuiltein tro na speuran) gum bu chòir dha nàire a bhith air a' tighinn dhachaigh mun tid' ud a dh'oidhche. Carson a bha i gun sgur ga shlaodadh sìos às an adhar àrd ud?

"Tha 'n coire goil, " ars ise. Cha robh e air a chluinntinn. Chuir e trì làin na spàine don phoit, 's dhòirt e 'm bùrn innte.

"Tha cuimhn' agam," ars ise, "aon oidhche, timcheall air seachdain mus do dh'fhàg e 'n taigh. Bha e air a thighinn bho dhannsa. Tha mi cinnteach gur e sin bu choireach gun do dh'fhalbh e. Mus do rinn e ach an doras fhosgladh thòisich mi 'g èigheach ris nach robh gnothach aige bhith a-muigh mun tid' ud a dh'oidhche. Bha mi cho sgìth. Bha ' dotair air a bhith a-staigh 's air innse dha athair nach biodh e fada beò. Bha deagh fhios aig athair air a sin e fhèin ach làrna-mhàireach 's beag a dh' aithneachadh duine sin air. Bha dòighean miorbhaileach ann. Chaitheadh e feasgar foghair a' dèanamh fhàinneachan-toit às a' phiob do chlann a' bhaile."

Chuir e siùcar is bainne do na cupannan.

"Tha mi 'n dòchas nach e sin a chuir air falbh e, "ars ise. Dhòirt e 'n teatha anns na

cupannan. Chuir e an teatha mun cuairt le spàin a fhuair e anns a' phreas. Chuir e an cupan na làimh 's thug i deoch às.

"'S e cupan math teatha tha seo," ars ise.

"Dhèanadh Alasdair cupan math teatha cuideachd."

"Stiùbhart?" ars ise. "S thuirt thu gun aithnichinn do mhàthair? Tha i beò fhathast? Nach iongantach nach eil cuimhn' agam oirre. Ach an dùil càit an aithnichinn i. Thàinig Alasdair a-steach aon latha le balach òg 's thuirt e rium, "Seo," ars esan, "Coinneach MacCoinnich."

Dh'aithnicheadh athair sibh. Bha e aig an iasgach còmhla ribh." 'S cha robh leithid a dh'fhear ann. 'S ann a bha e a' tarraing asam. 'S e teatha mhath tha seo. Bidh mi 'n-còmhnaidh a' gabhail trì làin na spàine de shiùcar 's tha i dìreach milis gu leòr. 'S tha sibh ag ràdh gu bheil Alasdair a' soirbheachadh gu math? Dè 's coireach nach eil e a' sgrìobhadh? Ach chan eil diofar ann. Chan e soirbheachadh a h-uile nì. Chan e gu dearbh. Tha mise a' fàs aosta tuilleadh 's bhiodh e cho math aig an taigh." Air dha an teatha òl, dh'èirich i.

"Glas an doras mus tèid thu gu do leabaidh, Alasdair, gun fhios nach fhaodadh coigreach eile a thighinn." 'S ann an uair sin a smaoinich e nach do dh'fhaighnich e dhi càit an robh siùcar no spàin no bainne nuair a bha e a' dèanamh na fi.

"Tha 'n teatha," ars ise, "cho làidir 's a bha i riamh."